

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ПРОТИДІЯ ПЕРЕШКОДЖАННЮ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВ, ЗДІЙСНЕННЮ ПОВНОВАЖЕНЬ АБО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ЗАГАЛЬНІ РИСИ ЗАКОНОДАВЧОГО ПІДХОДУ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Гацелюк Віталій Олександрович - кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права ім. В.М.Корецького НАН України

Статья посвящена анализу тенденций законодательного определения и регламентации препятствования тем или иным видам деятельности или реализации субъектами своих прав или полномочий. Понятие «препятствование» является сквозным для уголовного права и должно отражать обобщенное понимание законодателем тех форм сдерживающего влияния, которые в силу своего объекта, способа совершения или других признаков должны быть криминализованы. Сделан вывод, что единственный системный подход в тексте УК отсутствует и требует разработки унифицированных подходов. На основании анализа действующих норм уголовного законодательства и научных позиций предложено возможный путь совершенствования уголовного права в этом сегменте.

Ключевые слова: криминализация, препятствование, законная деятельность.

Articolul este dedicat analizei tendințelor în definirea și reglementarea legislativă a obstrucționării anumitor tipuri de activități sau realizării de către subiecți a drepturilor sau puterilor lor. Conceptul de „obstrucție” este transversal pentru dreptul penal și ar trebui să reflecte o înțelegere generalizată de către legiuitor a acestor forme de descurajare care, din cauza obiectului lor, a modului de comisie sau a altor semne, ar trebui să fie incriminată. Se concluzionează că singura abordare sistematică din textul Codului penal este absentă și necesită dezvoltarea unor abordări unificate. Pe baza analizei normelor de drept penal și a pozițiilor științifice existente, se propune o posibilă modalitate de îmbunătățire a dreptului penal în acest segment.

Cuvinte cheie: incriminare, obstrucție, activitate legală

The article is devoted to the analysis of the tendencies of legislative definition and regulation of obstruction of certain activities or realization by the subjects of their rights or powers. The concept of «obstruction» is a cross-cutting element of criminal law and should reflect a general understanding by the legislator of the forms of restraint that, by virtue of their object, mode of action or other characteristics, should be criminalized. It is concluded that there is no single systematic approach in the text of the Criminal Code which requires the development of unified approaches. On the basis of the analysis of the current norms of the criminal law and scientific positions, a possible way of improving the criminal law in this segment was suggested.

Key words: criminalization, obstruction, lawful activity.

Кримінальне законодавство, а також законодавство про адміністративні правопорушення містить низку норм, спрямованих на протидію певним формам перешкоджання тим чи іншим видам діяльності або реалізації суб'єктами своїх прав чи повноважень.

У певному сенсі поняття «перешкоджання» є наскрізним для кримінального права і має відображати узагальнене розуміння законодавцем тих форм стримуючого впливу, які в силу свого об'єкта, способу вчинення чи інших ознак мають бути криміналізовані.

Проте, єдиний системний підхід у тексті КК насправді відсутній, що дає можливість здійснення наукового пошуку, спрямованого на спрощення та уніфікацію визначення ознак складів злочинів.

Метою цієї роботи є аналіз підходів законодавця до криміналізації різних видів перешкодження діяльності чи реалізації певних прав або повноважень та визначення можливих шляхів його вдосконалення.

Відповідна проблематика була розглянута у роботах таких вчених, як Г. Є. Болдарь, К. М. Буряк, Р. В. Вереша, В. К. Грищук, Л. В. Дорош, О. О. Дудоров, І. М. Залялова, І. О. Зінченко, О. О. Кваша, В. І. Маркін, Л. П. Медіна, М. О. Мягков, В. О. Навроцький, Д. О. Олейников, В. І. Осадчий, В. І. Павликівський, Є. В. Пилипенко, П. Л. Фріс, М. І. Хавронюк, Р. Л. Чорний та інші. Разом з тим низка питань потребує подальшого вивчення, зокрема специфіка окремих складів злочинів перешкодження, можливі шляхи уніфікації визначення ознак перешкодження тощо.

Відповідно до Конституції України (статті 19, 21, 23), правовий порядок в Україні ґрунтується на засадах, відповідно до яких ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законодавством. Усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей, та має обов'язки перед суспільством, в якому забезпечується вільний і всебічний розвиток її особистості.

Як видається, у зазначених нормах міститься конституційно-правова підстава для утворення кримінально-правового механізму забезпечення вільного та безперешкодного користування учасниками правових відносин своїми правами, їх реалізації. Є. Пилипенко в цьому контексті зазначає, що установлення кримінальної відповідальності за перешкодження незаконній діяльності не суперечить Конституції України, більше того, норми Конституції України містять пряму заборону обмежувати права і свободи людини і громадянина, крім випадків, перед-

бачених у законі, за рішенням суду, з метою охорони громадського порядку тощо. Отже, незаконне перешкодження реалізації прав і свобод є порушенням Конституції України й має тягти за собою відповідальність, у тому числі кримінальну [1; 247]. Я. Безпала, у свою чергу, бачить конституційні підстави встановлення кримінальної відповідальності за перешкодження діяльності журналістів у статті 34 Конституції України [2; 188].

Дійсно, конструкція «перешкодження» як уособлення неправомірного стримуючого впливу на суб'єктів суспільних відносин доволі часто зустрічається в тексті кримінального закону. Проте, законодавець виклав відповідні норми у різному контексті та в різний спосіб, що обумовлює актуальність здійснення комплексного аналізу з метою виявлення спільних рис та відмінних ознак.

Незважаючи на той факт, що доволі хаотичний процес внесення змін та доповнень до чинного КК суттєво знижує цінність будь-яких узагальнень, спробуємо виявити певні тенденції у кримінально-правовій охороні від перешкодження, як різновиду суспільно небезпечної поведінки.

Науковці вже робили спроби класифікації видів перешкодження у кримінальному праві. Зокрема, автор дисертаційного дослідження, спеціально присвяченого проблематиці перешкодження у кримінальному праві України, Є. В. Пилипенко зазначає, що «залежно від об'єкта злочинного впливу КК України передбачає кримінальну відповідальність за перешкодження: 1. Законній діяльності юридичних осіб: ЗСУ та інших військових формувань (стаття 114-1 КК України); професійних спілок, політичних партій, громадських організацій (стаття 170 КК України); державних або громадських підприємств, установ та організацій (стаття 341 КК України); Рахункової палати (стаття 351-1 КК України); Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України (351-2 КК України); адміністрації установи виконання покарань (стаття 391 КК України). 2. Законній діяльності фізичних осіб: суб'єктів виборчого процесу, ініціативної групи референдуму, комісії з рефе-

рендуму, члена виборчої комісії, члена ініціативної групи референдуму, члена комісії з референдуму або офіційного спостерігача (стаття 157 КК України); журналістів (стаття 171 КК України); працівника транспорту (стаття 380 КК України); працівника правоохоронного органу чи працівника державної виконавчої служби (стаття 343 КК України); державного діяча (стаття 344 КК України); народного депутата України та депутата місцевої ради (стаття 351 КК України); члена Рахункової палати (стаття 351-1 КК України); судді (стаття 376 КК України); захисника чи представника особи (стаття 397 КК України). 3. Здійсненню окремих процесуальних дій: з'явленню свідка, потерпілого, експерта (стаття 386 КК України); виконанню судового рішення (стаття 382 КК України).- 4. Реалізації громадянами України своїх прав та свобод: здійсненню виборчого права або права брати участь у референдумі (стаття 157 КК України); участі у страйку (стаття 174 КК України); здійсненню релігійного обряду (стаття 180 КК України); господарській діяльності (стаття 206 КК України); організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій (стаття 340 КК України).

У цій класифікації відмінність між 2-ою та 3-ою групою, з одного боку, та 4-ою – з іншого, полягає в тому, що у 2-ій та 3-ій групах діяльність, якій перешкоджає винний, спрямована на виконання певних обов'язків (громадських, професійних, службових тощо), а у 4-ій – на реалізацію своїх прав та свобод» [3; 103-104].

На нашу думку, ця загалом ґрунтовна спроба класифікації дає підстави для подальшого аналізу з окремими висновками, що можуть бути покладені в основу її вдосконалення. Зокрема, навряд чи саме статус певного утворення як юридичної особи покладений законодавцем в основу криміналізації діянь, передбачених статтями 114¹, 170, 341, 391.

Скоріше, ці колективні утворення як об'єкти перешкодження уособлюють певну сферу суспільних відносин, створення перешкод у функціонуванні якої законода-

вець вважає суспільно небезпечним. У той же час працівник правоохоронного органу як «жертва» перешкодження у статті 343 КК не є просто фізичною особою, а виконує функції публічного діяча, перешкодження діяльності якого справляє негативний вплив у даному випадку на забезпечення публічного порядку, протидію злочинності тощо.

Отже, ми вважаємо, що в основу класифікації, і, відповідно, розуміння законодавчого підходу до регулювання протидії різним типам «перешкодження» варто покласти сферу суспільних відносин (або її сегмент), які поставлені під охорону КК. При цьому, ототожнення сфери суспільних відносин з родовим об'єктом злочину в даному випадку не є продуктивним, оскільки дає занадто абстрактне уявлення, і аналіз має відбуватися з більшим рівнем деталізації.

Отже, злочином визнаються такі різновиди перешкодження:

- перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період;
- перешкодження вільному здійсненню громадянином свого виборчого права або права брати участь у референдумі, перешкодження діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, при виконанні ними своїх повноважень, поєднані з обманом або примушуванням;
- умисне перешкодження законній діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій або їх органів;
- умисне перешкодження здійсненню журналістом законної професійної діяльності;
- вплив у будь-якій формі на журналіста з метою перешкодження виконанню ним професійних обов'язків;
- перешкодження участі у страйку шляхом насильства чи погрози застосування насильства або шляхом інших незаконних дій;
- незаконне перешкодження здійсненню релігійного обряду, що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд;

- незаконне перешкоджання організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, якщо це діяння було вчинене службовою особою або із застосуванням фізичного насильства;

- перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій;

- вплив у будь-якій формі на працівника правоохоронного органу, судового експерта, працівника органу державної виконавчої служби чи приватного виконавця, а також близького родича державного виконавця або приватного виконавця з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків, здійсненню судово-експертної діяльності або добитися прийняття незаконного рішення;

- незаконний вплив у будь-якій формі на Президента України, Голову Верховної Ради України, ... з метою перешкодити виконанню ними службових обов'язків або добитися прийняття незаконних рішень;

- створення штучних перешкод у роботі певних суб'єктів (статті 351 – 351²);

- втручання в будь-якій формі в діяльність судді з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків або добитися винесення неправосудного рішення;

- перешкоджання виконанню судового рішення;

- перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта до суду, органів досудового розслідування, тимчасових слідчих та спеціальної тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України;

- вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги.

Перед тим, як проаналізувати ці законодавчі підходи, зауважимо, що певною мірою будь-який злочин – це завжди певна форма перешкоджання в широкому розумінні. Вбивство – це створення перешкод реалізації права на життя або розвитку суспільних відносин за участі їх ключового учасника. Злочини проти власності – це різні форми перешкоджання володінню, користуванню чи розпорядженню відповідним предметом.

Разом з тим форми перешкоджання, окремо текстуально виділені законодавцем в якості опису ознак злочинного діяння, вимагають осмислення, чому саме вони були сформульовані таким чином.

Отже, за сферами суспільних відносин перешкоджання є безпосередньо кримінально караним, якщо воно стосується наступних сегментів:

- діяльність військових формувань;
- виборчий процес;
- діяльність профспілок, політичних партій, громадських об'єднань;

- діяльність ЗМІ;

- страйки;

- релігійні обряди;

- мирні зібрання;

- нормальна робота підприємств, установ, організацій;

- окремі різновиди діяльності публічних службовців, включно із працівниками правоохоронних органів та суддів;

- окремі аспекти здійснення правосуддя (виконання судового рішення, участь окремих суб'єктів у судовому провадженні, надання правової допомоги).

Як бачимо, це все в тому чи іншому вигляді певні суспільно значущі процеси, створення перешкод у функціонуванні яких:- 1) може бути здійснено в різних формах (і тому перелічення окремих форм перешкоджання в тексті закону не є доцільним);- 2) саме по собі справляє негативний вплив, достатній для криміналізації (тобто уповільнення/руйнування/викривлення цих процесів не є допустимим).

Зауважимо, що Кодекс про адміністративні правопорушення містить чимало норм щодо діянь, тотожних перешкодженню у кримінальному праві. Зокрема, по тексту кодексу використовуються слова та словосполучення «перешкодження», «вчинення дій, що перешкоджають» або «створення перешкод»

При цьому, якщо «перешкоджання з'явленню свідка, потерпілого, експерта до суду», то «перешкодження посадовою особою під будь-яким приводом явці до суду народного засідателя, присяжного для ви-

конання покладених на них обов'язків» – адміністративне правопорушення. І якщо тут можна пояснити такий підхід різним значенням (з точки зору законодавця) для правосуддя участі цих суб'єктів, то в наступному випадку має місце очевидна непотрібна конкуренція норм.

Так, порівняємо дві конструкції:

1) невиконання законних вимог Рахункової палати, члена Рахункової палати, створення перешкод у їх роботі під час здійснення ними своїх повноважень, вчинене посадовою особою;

2) невиконання службовою особою законних вимог Рахункової палати, члена Рахункової палати, створення штучних перешкод у їх роботі.

У першому випадку – це склад адміністративного правопорушення, в другому – злочину. Варто в цьому контексті провести ретельну «ревізію» КУпАп та КК з метою визначення, перешкоджання яким саме органам/установам/особам/процесам має бути криміналізоване, а яке – ні.

При цьому, в різних випадках перешкоджання в тій чи іншій сфері криміналізовано *per se*, тобто без додаткових ознак (наприклад, перешкоджання діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій або їх органів, або перешкоджання нормальній роботі підприємств, установ, організацій), а в інших випадках – за умови наявності певних додаткових умов (які виступають відповідним ознаками складу злочину). Серед таких додаткових ознак можна виділити час вчинення злочину («в особливий період»), спосіб вчинення злочину («**поєднане з обманом або примушуванням**», «**шляхом насильства чи погрози застосування насильства або шляхом інших незаконних дій**»), спеціального суб'єкта («якщо це діяння було вчинене службовою особою»).

При цьому, у літературі зустрічаються думки про те, що, наприклад, злочин, передбачений статтею 157 КК України може бути вчинений і у спосіб, не передбачений нею [4; 97], що з огляду на редакцію норми видається дискусійною тезою (Перешкоджання вільному здійсненню громадянином свого

виборчого права або права брати участь у референдумі, перешкоджання діяльності іншого суб'єкта виборчого процесу, ініціативної групи референдуму, комісії з референдуму, члена виборчої комісії, члена ініціативної групи референдуму, члена комісії з референдуму або офіційного спостерігача при виконанні ними своїх повноважень, поєднані з обманом або примушуванням, а також ухилення члена виборчої комісії у роботі комісії без поважних причин)

Окремо слід зазначити, що в деяких складах злочину перешкоджання є основною формою об'єктивної сторони та, відповідно, є закінченим з моменту вчинення цих дій / бездіяльності, а в деяких складах перешкоджання сформульовано як мету вчинення злочину («незаконний вплив у будь-якій формі на Президента України, Голову Верховної Ради України, ... з метою перешкодити виконанню ними службових обов'язків»).

Таким чином, в останньому випадку варто говорити про відмінність між «перешкоджанням» як самостійною формою діяння та «впливом/втручанням», які вчиняються «з метою перешкодити виконанню ним службових обов'язків». Є. Пилипенко вважає, що перешкоджання законній діяльності не може виступати метою злочину, оскільки відповідно до кримінально-правової доктрини мета злочину – це уявлення особи про той результат, якого вона прагне досягти від вчинення конкретного злочинного діяння, заради чого особа допустила суспільно небезпечну поведінку. Зрозуміло, пише дослідник, що для винної особи перешкоджання законній діяльності не є самоціллю, а виступає лише засобом досягнення кінцевої мети – отримання певної вигоди від припинення іншою особою своєї законної діяльності. Тому доцільно зазначати перешкоджання законній діяльності не як мету, а як спосіб вчинення злочину [3; 106]. Підтримуючи позицію щодо доцільності уніфікації підходів до законодавчого опису ознак злочинних діянь, зауважимо, що станом на зараз з урахуванням того, який спосіб формулювання складів злочинів обрав законодавець, є підстави говорити про очевидну різницю між перешкоджанням як «заверше-

ною» формою злочину та вчиненням певних дій, метою яких виступає перешкоджання.

Можна говорити про те, що обидва ці склади є формальними, тобто закінченими з моменту вчинення відповідних діянь, проте, якщо у випадку з перешкоджанням «без мети» певні діяння мають нести в собі реальний стримуючий вплив на відповідний суб'єкт / процес, то в конструкції «вплив/втручання з метою перешкоджання» момент завершення, на нашу думку, перенесений на дещо ранню стадію, коли ступінь негативно-го стримуючого впливу цих дій ще перебуває на стадії розвитку. Про матеріальний склад злочину можна говорити в інших випадках, коли наслідки прямо вказані у диспозиції норми: «що зірвало або поставило під загрозу зриву релігійний обряд».

З точки зору визначення форми вини особи, що вчиняє кримінально каране перешкоджання, законодавець у низці статей прямо вказав на умисний характер діяння або визначив мету його вчинення, що автоматично свідчить про прямий умисел як форму вини (статті 170, 171, 341, 343, 344, 376, 382 КК).

В інших випадках прямої вказівки про це немає. Є. Пилипенко доходить висновку про те, що всі склади злочинів, пов'язані із перешкоджанням, характеризуються умисною формою вини, пропонуючи при цьому все ж таки прямо вказати про це у диспозиціях відповідних норм КК [5; 191]. Д. Олейников вважає, що перешкоджання законній діяльності ЗС України також можливе лише за наявності умислу [6; 57]. На нашу думку, виключати можливість вчинення деяких злочинів «перешкоджання» з необережності виключати не можна. Наприклад, перешкоджання законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань в особливий період. Теоретично можна уявити, що особа не усвідомлює суспільно небезпечний характер своїх дій, хоча повинна та може це зробити, тобто діє винно у формі злочинної недбалості. Таким чином, варто погодитися із пропозицією вказувати в диспозиціях норм про перешкоджання на умисну форму вини, якщо це відповідає волі законодавця. На нашу думку, в деяких обставинах є під-

стави криміналізувати і необережне перешкоджання такій діяльності, як це зроблено у статті 114¹ КК

Окремо варто зауважити щодо ознаки незаконності стосовно діяння та «об'єкта» перешкоджання. Підхід законодавця єдністю тут не відрізняється, в деяких випадках вказується на незаконний характер самого перешкоджання як конструктивну ознаку складу злочину (статті 180, 340, 344), у деяких – на законний або правомірний характер діяльності, якій перешкоджають (статті 114¹, 170, 171, 351¹, 351², 397). У низці норм ознака «законності/правомірності» відсутня і щодо перешкоджання і щодо його об'єкта (статті 157, 341, 343, 376).

На наш погляд, останній підхід є оптимальним. По-перше, законна чи правомірна діяльність не може складати злочин. Так, зовні обмеження прав журналіста у вигляді недопущення його до охоронюваної території, щодо якої встановлено особливий режим допуску, наприклад, у зв'язку з пересуванням охоронюваної особи, вчинене працівниками Управління державної охорони в межах виконання службових повноважень, очевидно, не може бути кваліфіковане як злочин, адже це правомірна діяльність, регламентована законом. Це саме стосується і всіх інших випадків. По-друге, зайвою є і вказівка щодо «законності» діяльності, якій перешкоджають. Так, встановлення відповідальності за перешкоджання діяльності Збройних Сил України, вільному здійсненню громадянином свого виборчого права, діяльності професійних спілок, політичних партій, громадських організацій або їх органів, перешкоджання здійсненню журналістом професійної діяльності, участі у страйку, здійсненню релігійного обряду, організації або проведенню зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій, виконанню службових обов'язків, створення штучних перешкод у роботі державного органу чи його члена, на наш погляд, виходить з того, що суспільною небезпекою володіє стримуючий вплив на правомірні форми перелічених вище форм суспільної діяльності.

У цьому контексті є навіть пропозиції ще більше деталізувати ознаки «законності» діяльності як об'єкта перешкодження. Так, Є. Пилипенко зазначає, що «привести зміст диспозиції статті 114¹ КК України в частині формулювання «законна діяльність» до вимоги такого принципу криміналізації діяння, як «ненадмірність заборони», можна шляхом доповнення тексту цієї статті вказівкою на «законну діяльність Збройних Сил України та інших військових формувань, пов'язану із захистом національної безпеки України» [7; 272]. Вважаємо, що такий підхід може бути розглянутий у контексті звуження меж криміналізації (з метою охоплення складом злочину лише певних видів діяльності ЗСУ), проте вказівка на її «законність» так само є зайвою, адже важко уявити незаконну діяльність ЗС України, що здійснюється з метою захисту національної безпеки.

Крім того, вважаємо, що, формулюючи такі конструкції, варто враховувати положення галузевого законодавства. Так, відповідно до Закону України «Про Національну безпеку України» [8], Збройні Сили України є військовим формуванням, на яке відповідно до Конституції України покладаються оборона України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності. Отже, не варто обмежувати об'єкт перешкодження в даному випадку у такий спосіб. Зокрема, більш обґрунтованим видається підхід, запропонований Р. Чорним щодо криміналізації перешкодження діяльності ЗС, який полягає у максимально широкому визначенні об'єктів перешкодження (функціонування національної економіки, виконання функцій і завдань органами державної влади, і так далі ...) [9; 162].

Перешкодження неправомірній діяльності не заподіює і не може заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі саме по собі, якщо ці діяння не містять склад іншого злочину. Наприклад, перешкодження незаконній діяльності Збройних Сил України має тягти кримінальну відповідальність лише за умови, якщо ці дії містять інший склад злочину (наприклад, злочин проти особи). Так, учені

зазначають, що перешкодження незаконній журналістській діяльності складу злочину не утворює [10; 137].

Таким чином, вважаємо за можливе розробити уніфікований підхід до визначення ознак складу перешкодження. У його основу, на наш погляд, варто покласти таку базову модель криміналізації відповідного діяння:

Умисне перешкодження реалізації громадянином передбаченого законом права, умисне перешкодження суспільно значущій професійній діяльності або здійсненню повноважень публічною службовою особою, – ...

Діяння, передбачені частиною першою, вчинені із застосуванням насильства чи погрозою його застосування або вчинені службовою особою з використанням свого службового становища, – ...

Діяння, передбачене частиною першою або другою цієї статті, яке призвело до загибелі людей або інших тяжких наслідків, – ...

Зауважимо, що такий підхід не лише використовується законодавцем деяких країн (наприклад, Іспанії), але й поступово отримує схвалення вітчизняних науковців (зокрема, Є. Пилипенка, який все ж таки наполягає на вказівку про «законність» діяльності, якій перешкоджають, коментарі щодо чого ми навели вище) [11; 188].

Подальше дослідження у цьому напрямі має передбачати аналіз кримінально-правових наслідків вчинення перешкодження та розробку санкцій за вчинення діяння у запропонованій формі, а також заходи щодо уникнення необґрунтованої конкуренції кримінально-правових норм.

Література

1. Пилипенко Є.В. Урахування принципів криміналізації під час установлення кримінальної відповідальності за перешкодження законній діяльності. *Порівняльно-аналітичне право*. 2015. №5. С. 247 – 250.
2. Безпала Я.С. Соціально-правова обумовленість встановлення кримінальної відповідальності за перешкодження законній професійній діяльності журналістів. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. №5. С. 186 – 193.

3. Пилипенко Є.В. Система злочинів, що полягають у перешкодженні законній діяльності, за КК України. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2015. №4. С. 103 – 109.
4. Ясь А.О. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2013. №6-3. Том 2. С. 95 – 98.
5. Пилипенко Є.В. Перешкодження діяльності у кримінальному праві України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Севе́родо-нецьк, 2017. 276 с.
6. Олейніков Д.О. Кримінально-правова характеристика злочину, передбаченого ст. 114-1 КК України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Вип. 27, т. 3. С. 54 – 58.
7. Пилипенко Є.В. Щодо обґрунтованості криміналізації перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична*. 2016. № 1.- С. 267 – 277.
8. Про Національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. С.5.
9. Чорний Р. Проблеми удосконалення закону України про кримінальну відповідальність за перешкодження законній діяльності Збройних Сил України та інших військових формувань. *Національний юридический журнал: теория и практика*. 2015. Февраль. С. 159 – 162.
10. Поп К.В. Установлений порядок здійснення законної діяльності журналістів як об'єкт кримінально-правової охорони. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2017. №1 (8). С.132 – 139.
11. Пилипенко Є.В. Відповідальність за перешкодження законній діяльності за законодавством зарубіжних країн. *Право і суспільство*. 2016. №2. С. 183 – 188.